

234. 4.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Algemeene beschouwingen.

Vele leden verklaarden gaarne hun medewerking te zullen verleenen tot de voorgestelde verbetering van de Lager-onderwijswet 1920 op korten termijn. Wil deze verbetering nog in deze wetgevende periode tot stand komen, dan zal zij beperkt dienen te blijven tot wijzigingen van louter technischen aard of althans tot zoodanige wijzigingen, dat daarover in de Kamers niet veel verschil van meening is te verwachten. Deze leden meenden, dat dit wetsontwerp aan deze voorwaarden vrijwel voldoet, aangezien beslissingen van principieelen aard niet worden gevraagd en diep ingrijpende voorstellen in het algemeen zijn vermeden.

Naar de meening van sommige andere leden bevat dit ontwerp zooveel voorstellen van principieelen aard, dat behandeling van dit ontwerp op korten termijn wel niet mogelijk zal zijn. Daarom betreurden zij, dat het op een zoodanig tijdstip bij de Kamer is ingediend, dat openbare behandeling daarvan in deze parlementaire periode schier uitgesloten schijnt.

Verscheidene leden achtten het hoogst ongewenscht, dat telkens partieele wijzigingen van onderwijswetten in behandeling worden gebracht, omdat daardoor het geheel van de onderwijs-wetgeving steeds moeilijker valt te overzien en het gevaar ontstaat voor „lapwerk“.

Sommigen van deze leden vroegen, waarom de Minister het ontwerp-TERPSTRA, dat een generale herziening van de Lager-onderwijswet 1920 inhoudt en gereed is voor openbare behandeling, niet met de Kamer wenscht te behandelen, eventueel zonder de daarin voorgestelde regeling van het buitengewoon lager onderwijs, indien financiële bezwaren zich tegen de invoering daarvan zouden verzetten. Een algemeene herziening van de huidige, moeilijk leesbare en onoverzichtelijke, wet blijft ook na eventueele aanneming van de thans ingediende voorstellen noodzakelijk.

In overeenstemming met den beperkten opzet van dit ontwerp verklaarde men zich te zullen onthouden van het voorstellen van wijzigingen, waardoor de behandeling van dit ontwerp te zeer zou worden vertraagd. Men was echter van meening, dat met aanvaarding van dezen opzet ook bij deze herziening op een aantal punten verbeteringen in de wet zouden zijn aan te brengen, waarin dit ontwerp niet voorziet.

Verscheidene leden brachten ter sprake den zoogenaamden kweekeling met akte. Zij meenden, dat duidelijk gebleken is, tot welke ongewenschte verhoudingen in de school heeft geleid de bepaling, dat voor kweekelingen met akte niet meer de eisch geldt, dat zij onder toezicht en leiding van een onderwijzer werken. Deze bepaling bedreigt de salarispositie van den onderwijzer en maakt ongezonde concurrentie mogelijk, doordat zoogenaamde kweekelingen volledig onderwijzerswerk verrichten zonder bezoldiging of tegen een vergoeding, die niet evenredig is aan de beteekenis van het onderwijzersberoep. De leden, hier aan het woord, drongen daarom aan op herstel van de vroegere

bepaling, voordat het misbruik van onderwijzers zonder salaris nog verder zal zijn doorgewoekerd dan blijkens het Verslag van den staat van het onderwijs over 1935 reeds het geval is.

Andere leden achtten deze voorstelling sterk overdreven. Zij waren dankbaar, dat jongemenschen in het belang van de school, maar ook in het belang van hen zelf, bij het onderwijs te werk kunnen worden gesteld. Zij zouden de thans geldende bepaling niet gaarne missen.

Verscheidene leden bepleitten uitbreiding van de lijst der zoogenaamde facultatieve leervakken met Esperanto, machineschrijven en stenografie. Zij waren van oordeel, dat het onderwijs in deze vakken op denzelfden voet als de drie vreemde talen, dus na het zesde leerjaar en facultatief, niet als overlading kan worden aangemerkt. Verschillende u.l.o.-scholen zouden zich meer dan tot dusver op de practijk kunnen richten door machineschrijven en stenografie als keuzevakken aan haar program toe te voegen. Verschillende Esperanto-cursussen, met medewerking van oudercommissies buiten de schooluren georganiseerd, hebben veel succes gehad. Wijl de beteekenis van het Esperanto als hulptaal voor het internationaal verkeer van jaar tot jaar toeneemt, drongen de hier aan het woord zijnde leden, waarbij zich andere leden aansloten, er op aan, het onderwijs in deze taal toe te voegen aan de lijst van facultatieve vakken.

Andere leden meenden, dat het Esperanto op de lagere school niet thuis behoort. Tegen machineschrijven en stenografie hadden zij minder bezwaar, hoewel deze vakken huns inziens beter thuis behooren op de handelsscholen.

Verscheidene leden meenden, dat het aanbeveling zou verdienen, de veelvuldige feitelijke ontduiking van het voorschrift omtrent den leeftijd van toelating tot de lagere school onmogelijk te maken. Er zijn tal van gevallen, dat kinderen, die volgens de wet nog niet tot een school voor gewoon lager onderwijs kunnen worden toegelaten, door onderwijs buiten de school worden voorbereid tot het tweede leerjaar, waartoe zij dan moeten worden toegelaten op den leeftijd, gesteld voor toelating in het eerste leerjaar. Deze leden meenden, dat dit onmogelijk zou worden, indien in het eerste lid van artikel 11 der wet in plaats van „tot de school“ werd gelezen: tot het eerste, respectievelijk tweede leerjaar eener school.

Andere leden zouden een dergelijke bepaling onjuist achten. De opschuiving van den toelatingsleeftijd heeft plaats gehad uit bezuinigingsoverwegingen. Wanneer de ouders uit eigen middelen hun kinderen onderwijs willen doen geven, staat hun dat vrij. Het bespaart bovendien geld voor Rijk en gemeente.

Door verscheidene leden werd de aandacht gevestigd op het schrijnende verschil tussehen de regeling van het ziekteverlof der onderwijzers en die van dat der ambtenaren. Op 21 December 1934 heeft de Kamer zich in een motie uitgesproken vóór opheffing van dit verschil. De hier aan het woord zijnde leden meenden te moeten aannemen, dat het motief, waarom de Minister aan den in deze motie uitgedrukten wensch niet heeft voldaan, hierin is gelegen, dat een algemeen voorschrift tot keuring van onderwijzers niet bestaat. Hoewel zij van meening waren, dat met name verlenging van den termijn, gedurende welken voor de onderwijzers ziekteverlof met behoud van de volle wedde mogelijk is, niet afhankelijk behoeft te zijn van het bestaan van een algemeen keuringsvoorschrift, hadden deze leden verwacht, dat de Minister de gelegenheid van deze herziening der wet zou hebben aangegrepen om een dergelijk voorschrift voor te stellen. Zij drongen er op aan, dat de Minister dit alsnog zou doen.

Op de gronden, destijds door de Regeering tegen de bovengenoemde motie aangevoerd, verklaarden andere leden dezen aandrang niet te steunen.

Vele leden merkten op, dat het ontwerp-TERPSTRA in de daarbij voorgestelde artikelen 86, lid 4, en 205, lid 1, een bepaling bevatte omtrent den overgang eener bijzondere school aan een andere rechtspersoonlijkheid bezittende vereeniging of instelling. Men drong er op aan, deze nuttige en louter technische bepaling, waaraan de behoefte in de practijk herhaaldelijk gebleken is, in dit ontwerp over te nemen.

Sommige leden achtten het gewenscht, artikel 3 der wet op het voetspoor van artikel 16 van het ontwerp-TERPSTRA aldus te wijzigen, dat aan de verplichte vakken voor het vijfde en zesde leerjaar een vreemde taal kan worden toegevoegd.

Andere leden zouden hiertegen bezwaar hebben.

De aandacht werd er op gevestigd, dat, mede ten gevolge van het gestelde in het vijfde lid van artikel 28, iemand die in het bezit is van de akte van bekwaamheid als onderwijzer en belast is met het onderwijs in schrijven, waaronder aan sommige scholen de stenografie en het machineschrijven zijn begrepen, zonder overigens les te geven in een der andere vakken, genoemd in artikel 2, onder a—g, niet als vakonderwijzer kan worden benoemd en bezoldigd, maar alleen als klasse-onderwijzer. Een overeenkomstige moeilijkheid doet zich voor bij het vak „kennis der natuur”, genoemd in artikel 2, onder g. Men drong er op aan, door wetswijziging deze bezwaren te ondervangen.

Verscheidene leden brachten, mede in verband met de voorgestelde wijzigingen van de artikelen 55 en 101, het feit ter sprake, dat gemeentebesturen soms weigeren de gemeentelijke vergoeding ingevolge de artikelen 101 of 205 uit te keeren, omdat eenig administratief verzuim werd begaan of omdat de Rijksvergoeding niet werd toegekend, ook al werd deze door een schadeloosstelling goedge maakt. Nu is in de wet niet duidelijk bepaald, hoe het in deze gevallen gaat met de door het gemeente- of schoolbestuur geïnde schoolgelden en met bijdragen van buitengemeenten aan het gemeentebestuur. Moet hieruit worden afgeleid, dat het eigenlijk nimmer in de bedoeling der wet heeft gelegen, de gemeentelijke vergoeding in de genoemde gevallen verloren te doen gaan? Tot deze gevolgtrekking zou ook kunnen leiden het feit, dat voor een openbare school de gemeentelijke bekostiging nimmer verloren kan gaan, ook niet, wanneer de Rijksvergoeding niet toegekend zou kunnen worden, gesteld, dat dit ooit gebeurt. Ook de praktijk, dat het verloren gaan der Rijksvergoeding voor een bijzondere school meestal, althans gedeeltelijk, gecompenseerd wordt door een schadeloosstelling, terwijl daarvan bij het verloren gaan der gemeentelijke vergoedingen geen sprake is, wijst in die richting. Hoogst bevreemdend wordt wel de figuur, wanneer het verloren gaan der Rijksvergoeding het gevolg is van een niet nauwkeurig in acht nemen der vergoedingsvoorwaarden ten opzichte van het Rijk; hoewel dit verlies kan worden goedge maakt door een schadeloosstelling, zou de gemeentelijke vergoeding niet worden toegekend op den enkelen grond, dat de Rijksvergoeding verloren ging, niettegenstaande dat ten opzichte van de gemeente geen enkel verzuim is begaan. De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat hier een leemte en een onduidelijkheid in de wet aanwezig zijn. Zij gaven in overweging, die weg te nemen door:

1. in artikel 56 te bepalen, dat, indien een openbare school, die reeds voor Rijksvergoeding in aanmerking kwam, in eenig dienstjaar niet voldoet aan alle wettelijke eischen en het gemeentebestuur op dien grond de Rijksvergoeding, bedoeld in dit artikel, geheel of gedeeltelijk zou moeten derven, de Minister, den Onderwijsraad gehoord, een schadeloosstelling kan toekennen tot ten hoogste het bedrag van de onthouden vergoeding;

2. in artikel 97 voor het bijzonder onderwijs een bepaling op te nemen van overeenkomstige strekking;

3. aan artikel 101, eerste lid, een bepaling toe te voegen, dat met de scholen, in dat lid genoemd, gelijk worden gesteld de scholen, voor welke in eenig dienstjaar de Rijksvergoeding geheel of gedeeltelijk verloren ging, indien aan het schoolbestuur een schadeloosstelling werd toegekend;

4. in de artikelen 100 en 101 te bepalen, dat, indien een bijzondere school, die reeds voor gemeentevergoeding in aanmerking kwam, in eenig dienstjaar niet voldoet aan alle wettelijke eischen en het schoolbestuur op dien grond de gemeentevergoeding, bedoeld in dit artikel, geheel of gedeeltelijk zou moeten derven, de gemeenteraad een schadeloosstelling kan toekennen tot ten hoogste het bedrag van de onthouden vergoeding.

Het had verscheidenen leden bevreemd, dat in deze herziening niet was betrokken artikel 27, dat van de taak van het hoofd der school geen andere omschrijving geeft dan dat in het vierde lid wordt bepaald, dat hem het onderwijs eener klasse moet zijn opgedragen. Het woordje „tevens” in dit vierde lid schijnt er op te wijzen, dat dit klasse-onderwijs zijn eigenlijke taak niet is, maar welke die taak dan wel is, wordt niet bepaald. Om die leemte aan te vullen, gaven deze leden in overweging, den aanhef van het eerste lid van artikel 27 te doen luiden: Aan het hoofd van elke school is een onderwijzer geplaatst, die belast is met het bestuur en de leiding der school. Hij moet den leeftijd, enz. Het vierde lid van artikel 27 wenschten deze leden geschrapt te zien.

Sommigen van deze leden zouden na de evengenoemde woorden „leiding der school” willen doen volgen: en die daarvoor de verantwoordelijkheid draagt.

Andere leden ontraadden dit denkbeeld, aangezien daardoor het ambulantisisme van het hoofd eener openbare school onbeperkt mogelijk zou worden gemaakt.

Weer andere leden meenden, dat de hierboven bepleite wijziging van artikel 27 in het beperkte kader van dit wetsontwerp evenmin zou passen als een zoodanige wijziging van de artikelen 21 en 25, dat daardoor aan de klasse-onderwijzers een grootere medezeggenschap in den gang van zaken op de school zou worden toegekend. Waar zij op het laatste, hoezeer zij het ook gewenscht achtten, voorshands niet wilden aandringen, meenden zij, dat ook het denkbeeld van wijziging van artikel 27 geen aanbeveling verdient.

Men gaf in overweging, in artikel 37 het beroep op Gedeputeerde Staten tegen straffen, opgelegd door burgemeester en wethouders, te doen vervallen, aangezien de Ambtenarenwet een uniforme regeling voor alle gemeente-ambtenaren bevat. Zoodaans genoemd artikel thans luidt, staat achtereenvolgens beroep op Gedeputeerde Staten, de Kroon en den Centralen Raad van Beroep open. Opgemerkt werd in dit verband, dat artikel XVIII van het ontwerp-TERPSTRA geen beroep op Gedeputeerde Staten toekende en dat daartegen, blijkens het Verslag betreffende dat ontwerp, uit de Kamer geen bezwaar is gerezen.

Bepleit werd een zoodanige aanvulling van artikel 80, dat de aangevraagde gelden naar behoefte worden beschikbaar gesteld. Niet juist achtte men den bestaanden toestand, dat de schoolbesturen kunnen eischen, dat hun de geheele som in eens wordt uitgekeerd, ook indien zij hun betalingen in termijnen hebben te doen.

Opgemerkt werd, dat het tweede lid van artikel 81 wel voorziet in het geval, dat van het in het zesde lid van artikel 77 vermelde bestek en beschrijving is afgeweken, niet echter in het geval, dat bij den bouw of eerste inrichting een voorziening is getroffen, welke in het bestek en de beschrijving niet was aangegeven. Ten einde buiten twijfel te stellen, dat in zoodanig geval de procedure van artikel 81, tweede lid, kan worden toegepast, gaf men in overweging, den eersten zin van dit lid als volgt te lezen: Indien bij den bouw en eerste inrichting een afwijking van het in het zesde lid van artikel 77 vermelde bestek en beschrijving heeft plaats gehad of een in deze stukken niet aangegeven voorziening is getroffen, worden de kosten verminderd met het bedrag, waarmede zij ten gevolge van die afwijking of voorziening zijn gestegen, tenzij een en ander heeft plaats gehad onder goedkeuring van burgemeester en wethouders of deze goedkeuring alsnog wordt verleend.

Aangedrongen werd op een zoodanige wijziging van artikel 84, lid 2, dat een einde komt aan den verkeerden toestand, dat besturen, die een zg. ingebouwde school oprichten, verbouwen, enz., niet verplicht zijn burgemeester en wethouders door toezending van bestek en beschrijving in de gelegenheid te stellen zich te verzetten tegen een wijze van bouwen, die de normale eischen overtreft.

Opgemerkt werd, dat in den tweeden volzin van het eerste lid van artikel 90 bij de wijziging van 16 Februari 1923 (*Staatsblad* n°. 38) tusschen de woorden „vermeld” en „onder k” zijn uitgevallen de woorden „in artikel 2”. Men gaf in overweging, deze fout te herstellen.

Men vestigde er de aandacht op, dat de in het eerste lid van artikel 92 gestelde beroepstermijn van 10 dagen in de practijk te kort is gebleken. Verlenging van dezen termijn tot ten minste 14 dagen werd gewenscht geacht.

Men meende, dat artikel 100 dient te worden aangevuld met een bepaling, die voorkomt, dat de leerlingen van de in artikel 28, lid 4bis, genoemde scholen, welke een lagere leerlingenschaal hebben, medegeteld moeten worden bij het bepalen van den zoogenaamden klassedeeler voor het gewoon lager onderwijs.

Hiertegen werd van andere zijde met kracht opgekomen. Men wenschte aan de bevoorrechtiging van het openbaar onderwijs boven het bijzonder — de gecentraliseerde zevende en hogere leerjaren vindt men vrijwel alleen bij het eerste —, welke bevoorrechtiging is belichaamd in artikel 28, lid 4bis, geen verdere uitbreiding te geven door de leerlingen van die centrale scholen bij de berekening van den zoogenaamden klassedeeler uit te schakelen.

Verscheidene leden bepleitten een zoodanige wijziging van het tweede lid van artikel 205, dat buiten twijfel wordt gesteld, dat de met ingang van 1 Januari 1936 ingevoerde verlaging der rentevergoeding ook van toepassing is op de zoogenaamde ingebouwde scholen.

Andere leden achtten het billijk, dat ten aanzien van de zoogenaamde ingebouwde scholen, waarvoor de vergoeding indertijd berekend is naar slechts 80 pct. van het geschatte bedrag, geen verlaging van de rentevergoeding plaats vindt; zij zouden dat duidelijkheidshalve uitdrukkelijk in de wet willen zien vastgelegd.

Verscheidene leden zouden in artikel 205ter, ingevoegd bij de wet van 22 Februari 1936 (*Staatsblad* n°. 100), de data 1 Augustus 1936 en 1 November 1936 willen gewijzigd zien in 1 Augustus 1937 en 1 November 1937, waardoor de toepassing van dit artikel, die alleen in 1936 heeft kunnen geschieden, ook in 1937 zou kunnen plaats hebben. Zij achtten dit, mede met het oog op de gemeentefinanciën, zeer gewenscht, omdat dit artikel door onwillekeurige verzuimen of door een minder juiste opvatting in 1936 niet die toepassing heeft gevonden, welke door den wetgever was bedoeld. Een voorstel van de Regeering in dezen zin zouden de hier aan het woord zijnde leden gaarne te gemoet zien. Daarbij zou dan tevens de onduidelijkheid, die ten aanzien van de zoogenaamde ingebouwde scholen ook in dit artikel bestaat, kunnen worden opgeheven. Bovendien zou deze bepaling kunnen worden aangevuld in dien zin, dat het gemeentebestuur geacht wordt het verzoek van het schoolbestuur te hebben ingewilligd, indien het gemeentebestuur daarop niet voor 1 November 1937 heeft beschikt.

ARTIKELEN.

Artikel I.

Het had de instemming van vele leden, dat de mogelijkheid zal worden geopend tot het geven van onderwijs in de Friesche taal op de lagere school.

Sommige andere leden vreesden daarentegen, dat de aanneming van dit voorstel zal leiden tot verzwakking van den band tusschen Friesland en het overige Nederland. Zij zouden niet willen toegeven aan een door sommige Friezen uitgeoefenden aandrang, voortgesproten uit een te eng stambewustzijn. Zij konden niet inzien, waarom het Friesch wel zou mogen worden onderwezen en een vreemde levende taal als het Fransch niet.

De voorstanders van 's Ministers voorstel waren intusschen

van oordeel, dat de voertaal van het onderwijs — ook in Friesland — de Nederlandsche taal behoort te zijn, behoudens de noodzakelijke aanpassing in de eerste weken van de laagste klas en behoudens de uren, aan de beoefening van de streektaal gewijd. Verscheidene hunner wenschten de bevoegdheid van dit lid dan ook tot het zesde en zevende leerjaar te beperken. Daartoe zou tusschen „Nederlandsche taal” en „eenige kennis” kunnen worden ingevoegd: in het zesde en zevende leerjaar. Andere leden gaven de voorkeur aan de meer soepele redactie van het wetsontwerp. Zij vertrouwden, dat de Minister en de inspecteurs er voor zullen waken, dat het onderwijs in de Nederlandsche taal niet in het gedrang komt.

Verscheidene leden vroegen, waarom dit voorstel zich niet tot de Friesche taal beperkt. Zij meenden, dat in ons land naast het Nederlandsch geen andere streektaal dan het Friesch in levend gebruik is. Dat de voorgestelde regeling ook voor dialecten zou gelden, ontmoette bij deze en andere leden ernstig bezwaar. Zij stelden daarom voor, de woorden: „of een dialect” en „of dat dialect” te schrappen.

Andere leden zouden de aangehaalde woorden willen schrappen, omdat zij ze overbodig achten. Naar hun meening is onder streektaal dialect begrepen.

Gevraagd werd, welke onderwijsakte degene, die het onderwijs in de streektaal zal geven, zal moeten bezitten. Van andere zijde werd opgemerkt, dat het antwoord op deze vraag aan de practijk dient te worden overgelaten. Hoofdzak is thans, dat uit de wet de bestaande belemmering wordt weggenomen.

Men zou gaarne nauwkeurig vernemen, wat onder dialect en streektaal moet worden verstaan. Is, zoo vroeg men, bij voorbeeld Amsterdamsch een dialect?

Het woordje „nog” werd overbodig geacht.

Men gaf in overweging, de woorden „lezen” in den tweeden en „Nederlandsche taal” in den derden regel van het voorgestelde lid 3 tusschen aanhalingsteekens te plaatsen, ten einde te doen uitkomen, dat het aanhalingen uit lid 1 betreft; zooals lid 3 thans luidt, zou de onjuiste gedachte kunnen worden gewekt, dat het Friesch als een „Nederlandsche taal” moet worden beschouwd. Andere leden deelden deze vrees niet en gevoelden aan deze wijzigingen geen behoefte.

Voorgesteld werd, in plaats van „de Nederlandsche taal” te lezen: de Algemeene Nederlandsche taal. Ook deze wijziging achtten andere leden geen verbetering.

In het bestaande derde lid achtte men de verwijzing naar het eerste lid overbodig. Aangezien het nieuwe derde lid zulk een verwijzing niet bevat, oordeelde men het, ook omwille van de eenvormigheid in redactie, beter, deze verwijzing in het bestaande derde lid te schrappen.

Men gaf in overweging, zoowel in het nieuwe als in het geldende derde lid het woordje „mede” te doen vervallen.

Het werd onjuist geacht, dat zoowel in dit artikel als elders in dit ontwerp aanhalingsteekens worden geplaatst vóór en na hetgeen wordt ingevoegd.

Artikel II.

Eenige leden meenden, dat de hier voorgestelde bepaling aan soepelheid zou winnen, indien zij als subsidievoorwaarde werd gesteld in dien zin, dat leerlingen, die het onderwijs in minder vakken dan het hier genoemde minimum volgen, niet medetellen voor de berekening van het subsidie. Het zou dan in bepaalde gevallen mogelijk zijn, dat leerlingen minder lessen zouden volgen.

Opgemerkt werd, dat een leerling in de hogere leerjaren bezwaarlijk het onderwijs kan volgen in een vak, waarvan hij in het eerste leerjaar was vrijgesteld. Practisch is het minimum van twee u.l.o.-vakken in het eerste leerjaar dus gelijk te stellen met een minimum van drie u.l.o.-vakken. Bovendien beteekent dit, dat aan de u.l.o.-scholen, waar niet meer dan drie u.l.o.-vakken worden onderwezen, geen leerling in eenig vak kan worden vrijgesteld. Daarom meende men, dat, indien beperking van de mogelijkheid van vrijstelling noodig is, hetgeen sommige

leden ontkenden, het minimum aantal u.l.o.-vakken ook voor de hogere leerjaren ware te stellen op twee. Bovendien zou men de mogelijkheid tot vrijstelling van een of meer der vakken genoemd in artikel 2, onder a—k, moeten openen voor de bezitters van het m.u.l.o.-diploma A, die voor het B-diploma worden opgeleid.

Opgemerkt werd, dat na „artikel 12” moet worden ingevoegd: der Lager-onderwijswet 1920.

Men achtte het woordje „die” in den vierden regel en het tweemaal gebezigde „althans” overbodig.

Artikel III.

Vele leden achtten het gewenscht, den afstand van vijf kilometer, in dit artikel genoemd, weder tot vier kilometer terug te brengen.

Andere leden achtten het onjuist, nu weer terug te komen op een maatregel, die slechts enkele jaren geleden is genomen en tot bezuiniging op de gemeentelijke financiën diende.

Het voorstel, dat geen steun zal worden verleend, indien de financiële toestand der ouders, voogden of verzorgers daartoe geen aanleiding geeft, stuitte bij verscheidene leden op bezwaren. In de eerste plaats merkte men op, dat aldus de deur zou worden geopend voor een zeer subjectieve toepassing van de wet. In de tweede plaats achtte men het niet billijk, dat de ouders, voogden of verzorgers, die als belastingbetaler reeds naar hun financiële toestand bijdragen in de kosten van het onderwijs, dat door hun kinderen niet kan worden gevolgd en die, eveneens naar hun financiële toestand, schoolgeld betalen op de school, die hun kinderen wel bezoeken, daarenboven in ieder geval zouden worden belast met een aandeel in de vervoerkosten. De hier aan het woord zijnde leden achtten dit een belemmering van de vrije schoolkeuze, die dan immers door geldelijke overwegingen zou worden beïnvloed. Het scheen hun in verband met de strekking van dit artikel redelijk toe, dat de vervoerkosten, zoo zuinig mogelijk berekend, in ieder geval worden vergoed.

Andere leden konden zich met dit betoog niet vereenigen. Reeds nu laat de wet toe, dat met den financiële toestand der ouders rekening wordt gehouden. Soms wordt dan ook slechts 25 pct. der vervoerkosten vergoed. Recht op vergoeding van, bij voorbeeld, f 25 per jaar voor vervoer per rijwiel aan iemand met, bij voorbeeld, f 10 000 inkomen, zou toch een vreemden indruk geven.

Sommige leden stelden de vraag, of het, indien men met de financiële omstandigheden rekening wil houden, niet juistere ware te rekenen naar den financiële toestand van het kind, indien het een ander dan een der ouders of grootouders tot voogd heeft. In dat geval immers zou de voogd, die niet tot onderhoud van het kind verplicht is, te veel vergoeding van vervoerkosten ontvangen, indien de financiële toestand van het kind beter, en te weinig, indien die toestand slechter is dan die van hem zelf.

Verscheidene leden achtten het geen verbetering, dat voortaan niet meer voor de kosten, maar slechts voor de vervoerkosten steun zal worden verleend, zoodat de soms betrekkelijk hoge kosten van het gebruik van een maaltijd buiten het gezin op de ouders zullen drukken. De beperking tot de vervoerkosten achtten deze leden te minder noodig, nu met den financiële toestand der ouders, voogden en verzorgers bij het bepalen van den steun rekening wordt gehouden.

Verscheidene leden meenden, dat uit de eerste alinea niet duidelijk genoeg blijkt de bedoeling van den Minister, dat voor het antwoord op de vraag, of al dan niet steun uit de gemeentekas moet worden verleend, ieder geval afzonderlijk moet worden beoordeeld en dat aan dit artikel derhalve niet een vaste aanspraak op steun kan worden ontleend. In dit verband drongen zij aan op de bepaling, dat de beschikking op verzoeken om den hier genoemden steun ligt in handen van burgemeester en wethouders. Den gemeenteraad achtten zij niet het aangewezen lichaam om dergelijke detailquaesties te behandelen. De be-

staande mogelijkheid van hooger beroep is, naar hun oordeel, een voldoende waarborg voor een behoorlijke behandeling van deze verzoeken.

Naar aanleiding van de voorgestelde vervanging van de woorden: „in den leerplichtigen leeftijd vallende kinderen” door „leerplichtige kinderen”, werd opgemerkt, dat artikel 7 der Leerplichtwet den leerplicht opheft onder meer voor de kinderen, wier ouders, voogden of verzorgers: a. een vaste woonplaats missen; b. tegen het onderwijs op alle, binnen den afstand van vier kilometer van de woning gelegen, lagere scholen, waar voor de kinderen plaats te verkrijgen is, overwegend bezwaar hebben, en c. op geen dier scholen, ondanks aanvraag tot toelating, plaatsing kunnen verkrijgen. Wel is waar kunnen de hierboven onder b en c genoemde ouders, enz., die voor toepassing van artikel 13 der Lager-onderwijswet 1920 in aanmerking komen, zich op die vrijstelling niet beroepen, aangezien zij de kennisgeving, genoemd in artikel 9 der Leerplichtwet, niet hebben gedaan, doch dit doet niet af aan het feit, dat zij ingevolge artikel 7 dier wet „zijn vrijgesteld” van de in artikel 1 opgelegde verplichting. Voorkomen dient te worden, dat de gemeenteraad zich bij de beoordeeling van een aanvraag om steun ingevolge artikel 13 der Lager-onderwijswet 1920 op de vrijstelling van artikel 7 der Leerplichtwet beroept. Men meende, dat artikel 9 dier wet dit niet uitsluit.

De vraag werd gesteld, of er uit bezuinigingsoogpunt geen aanleiding bestaat de tegemoetkoming in de vervoerkosten te beperken tot het gewoon lager onderwijs en haar alzoo te doen vervallen voor het uitgebreid lager onderwijs. Als motief werd daarvoor bovendien aangevoerd, dat de leerlingen van u.l.o.-scholen ouder zijn en dus veelal per rijwiel de school kunnen bezoeken; daarbij komt, dat de tegemoetkoming toch slechts voor een enkel jaar zal kunnen worden verleend, omdat deze leerlingen dan ophouden leerplichtig te zijn.

Andere leden zagen niet in, waarom de vergoeding zou moeten worden onthouden voor de leerplichtige kinderen, die een u.l.o.-school bezoeken.

Opgemerkt werd, dat aan het slot van de eerste alinea sprake is van „een op groteren afstand van de woning gelegen school”. Bedoeld is ongetwijfeld een afstand van meer dan vijf kilometer. Deze bedoeling is echter niet juist uitgedrukt, omdat de aangehaalde woorden terugwijzen naar de woorden „meer dan vijf kilometer”. Men meende, dat deze alinea aan duidelijkheid zou kunnen winnen, indien zij in eenige volzinnen werd gesplitst.

Gevraagd werd, of deze technische herziening der Lager-onderwijswet 1920 niet zou kunnen worden benut om overeenstemming te brengen tusschen de artikelen 13 en 19 dier wet. Dit zou kunnen geschieden door aan het tweede lid van artikel 19 toe te voegen: terwijl de woning der kinderen meer dan vijf kilometer, te berekenen naar den kortsten voor kinderen voldoende veiligen en begaanbaren weg, is verwijderd van de naastbij liggende openbare school, waar in de voor hen bestemde klasse voor hen plaats is.

Men achtte de bepaling gewenscht, dat, indien van gemeente-wege in het vervoer wordt voorzien, de kinderen, voor wie slechts een gedeeltelijke steun wordt gegeven, niet slechts mogen gebruik maken van het gemeentelijk vervoermiddel, doch tegen betaling daarop aanspraak kunnen maken.

Andere leden gingen verder en meenden, dat de gemeente deze kinderen moet kunnen verplichten van dit vervoermiddel gebruik te maken; het economisch gebruik van dit vervoermiddel zou daardoor worden bevorderd.

Vele andere leden zouden tegen het opleggen van een dergelijke verplichting ernstig bezwaar hebben.

Weer andere leden zouden de bevoegdheid van de gemeente, om in het vervoer te voorzien, niet afhankelijk willen stellen van de voorwaarde, dat de kosten geheel worden vergoed; zij meenden, dat daaraan ook reeds behoefte kan bestaan, indien er slechts kinderen zijn, wier vervoerkosten ten deele worden vergoed.

Verscheidene leden betuigden hun instemming met de wijziging, aan te brengen in de derde alinea, waardoor de vrijheid van onderwijs beter tot haar recht zal komen dan bij de thans geldende redactie.

Andere leden achtten de voorgestelde wijziging geen verbetering. Ook om financiële redenen gaven zij aan de bestaande redactie de voorkeur. Gaarne zouden zij vernemen, wat de Minister verstaat onder de „richting van het onderwijs” en hoe hij zich voorstelt te bereiken, dat in de door de ouders, voogden of verzorgers af te leggen verklaring aan deze uitdrukking geen andere beteekenis wordt gegeven dan de Minister daaraan hecht.

Artikel V.

Opgemerkt werd, dat het woord gemeentewet niet met een hoofdletter moet worden geschreven.

Artikel VI.

Sommige leden gevoelden geen behoefte aan uitbreiding van de bevoegdheden der oudercommissies en aan de instelling van ouderraden. Tegen contact tusschen school en huis hadden zij geen bezwaar, maar zij meenden te moeten waarschuwen tegen het streven, aan deze commissies en raden invloed te schenken op den gang van zaken in de openbare school. De ouders, die een zoodanigen invloed wenschen, doen beter, aldus deze leden, hun kinderen naar een bijzondere school te zenden. Zij vreesden, dat geschillen niet zullen uitblijven, wanneer deze commissies en raden een te ruim gebruik zullen maken van hun bevoegdheid, zich tot het gemeentebestuur te wenden.

Verscheidene andere leden waardeerden, dat de Minister aan de oudercommissies een grondslag in de wet wil geven, waarop verder kan worden opgebouwd. Een te grooten invloed op den gang van zaken bij het onderwijs en een te ruim gebruik van de toe te kennen adresseerbevoegdheid duchtten zij van deze commissies niet.

Van verschillende zijden gaf men in overweging, de instelling van oudercommissies en ouderraden niet gebiedend voor te schrijven, doch deze facultatief te stellen. Men meende, dat de nakoming van dit gebiedend voorschrift niet immer mogelijk zou zijn. Daarbij wees men er op, dat het niet zelden onmogelijk is gebleken, oudercommissies in te stellen of te doen voortbestaan, terwijl men vreesde, dat zich ten aanzien van de ouderraden nog grootere moeilijkheden zullen voordoen. In ieder geval zou men de instelling van ouderraden niet wenschen in plaatsen met een gering aantal oudercommissies, indien daaraan geen behoefte wordt gevoeld. Ook achtte men het zeer wel mogelijk, dat een bepaalde oudercommissie, vooral ook om politieke redenen, aansluiting met een of meer andere niet zou wenschen.

Gevraagd werd, van welken aard de inlichtingen zouden kunnen zijn, die het gemeentebestuur of de leden van het Rijks-schooltoezicht van de oudercommissies of -raden zouden kunnen verlangen.

Een lid zou de woorden „oudercommissie” en „ouderraad” willen vervangen door: ouderscommissie en oudersraad.

Artikelen VII en IX.

Vele leden verklaarden zich met de voorgestelde wijzigingen van de artikelen 21 en 25 in het algemeen — technische bezwaren daargelaten — te kunnen vereenigen.

Onder verwijzing naar het door hen bij de algemeene beschouwingen ópgemerkt omtrent den beperkten opzet van dit wetsontwerp vestigden verscheidene leden er de aandacht op, dat ook de artikelen VII en IX van deze beperktheid blijk geven. Deze leden wilden, zooals hierboven bij de algemeene beschouwingen reeds is weergegeven, zich voorloopig onthouden van pogingen om in de artikelen 21 en 25 die wijzigingen te doen aanbrengen, welke zij noodig achten om aan de klasse-onderwijzers een zoodanige medezeggenschap in den gang van zaken op de school toe te kennen als gevorderd wordt door het belang

van het onderwijs en in overeenstemming is met de ontwikkeling der praktische verhoudingen in de school. Behoudens deze reserve konden deze leden zich met de voorgestelde wijzigingen in het algemeen vereenigen.

Verscheidene leden meenden, dat de uitdrukking „in overeenstemming met den inspecteur”, welke zoowel in het vierde lid van artikel 21 als in het eerste lid van artikel 25 tweemaal voorkomt, beter ware te vervangen door: na overleg met den inspecteur. Heeft de inspecteur bezwaar tegen het door burgemeester en wethouders vastgestelde leerplan, dan kan hij daarvan kennis geven aan den Minister, die beslist. Aldus zou een regeling worden verkregen, welke meer overeenstemt met die, welke voor het bijzonder onderwijs geldt.

Andere leden zouden zich met deze wijziging kunnen vereenigen, mits de Minister, alvorens te beslissen, den Onderwijsråd hoort.

Weer andere leden konden dezen aandrang niet steunen, omdat daardoor de invloed van den inspecteur aanzienlijk zou verminderen.

Men gaf in overweging, de uitdrukking „de lijst der bij het onderwijs te gebruiken boeken”, welke eveneens in de hierboven genoemde leden tweemaal voorkomt, te vervangen door: de lijst der bij het onderwijs te gebruiken leer- en hulpmiddelen. Men kon niet inzien, waarom de aangegeven wijze van vaststelling wel zou gelden voor de lijst der te gebruiken boeken, doch niet voor andere leer- en hulpmiddelen, zooals atlanten, kaarten, een globe en een telraam.

Verscheidene leden bepleitten een toevoeging aan het vierde lid van artikel 25, waardoor het hoofd der school het recht zal verkrijgen, in bijzonder spoedeisende gevallen van den rooster van lesuren af te wijken, mits hij daarvan onmiddellijk kennis geeft aan den inspecteur en aan burgemeester en wethouders. Een gelijke bevoegdheid zou aan het hoofd eener bijzondere school moeten worden toegekend, met dien verstande, dat deze van de afwijking onmiddellijk kennis geeft aan den inspecteur en het schoolbestuur.

Verscheidene leden achtten het noodzakelijk, dat afwijking van den rooster, behalve in spoedeisende gevallen, niet zal kunnen plaats hebben zonder voorafgaande goedkeuring van burgemeester en wethouders of van het schoolbestuur.

Artikel VIII.

Gevraagd werd, waarom van artikel 237 der gemeentewet alleen het tweede, niet het eerste lid van toepassing is verklaard.

Ook bij dit artikel werd opgemerkt, dat de naam gemeentewet niet met een hoofdletter moet worden geschreven.

Artikel X.

Vrij algemeen duchtte men van de voorgestelde wijziging van het zesde en zevende lid van artikel 28 een noodelooze verzwaring van administratieve arbeid. Het argument van den Minister, dat ook de Leerplichtwet de dagtelling eischt, gaat, naar men meende, niet op, aangezien de administratie voor de toepassing van de Leerplichtwet, gericht op het schoolbezoek per schooltijd, niet kan dienen voor de toepassing van artikel 28 der Lager-onderwijswet 1920. Bovendien zijn van de u.l.o.-scholen verreweg de meeste leerlingen niet leerplichtig. De contróle van den inspecteur op deze dagelijksche gegevens zal aanzienlijk moeilijker zijn dan de contróle op de uitkomsten van enkele teldata. Voor de berekening van de gemiddelde bezetting der klassen van een u.l.o.-school overeenkomstig artikel 57 zou deze omslachtige methode eveneens moeten worden gevolgd.

In de tweede plaats werd als bezwaar aangevoerd, dat het nog later dan thans bekend zal wezen, hoeveel onderwijzers in het volgende jaar verplicht aan de school verbonden zullen zijn, namelijk eerst op 24, in plaats van op 16 December. Levert het nakomen van den opzeggingstermijn van veelal drie maanden bij ontslag bij het bijzonder onderwijs nu reeds moeilijkheden

op, in de toekomst zal dit met nog meer bezwaren gepaard gaan. Zou de voorgestelde wijziging onveranderd wet worden, dan zou het recht van schoolbesturen op vergoeding van salarissen met drie maanden in het nieuwe jaar dienen te worden verlengd.

Men kon niet inzien, waarom de Minister ten deze niet heeft gevolgd artikel 9 van het ontwerp-TERPSTRA, overeenkomend met artikel 9 van het ontwerp tot wijziging van de Lager-onderwijswet 1920 der Staatscommissie-RUTGERS, waar het aantal teldata tot drie wordt teruggebracht, namelijk 16 Januari, 16 Mei en 16 September. Deze regeling heeft het voordeel, dat het getal verplichte onderwijzers voor het volgende jaar drie maanden te voren bekend is.

De voorgestelde regeling werd nog minder aanvaardbaar geacht, nu de voorschriften omtrent de wijze, waarop de gegevens moeten worden samengesteld, niet in de wet zullen worden opgenomen, doch bij algemeenen maatregel van bestuur zullen worden gegeven. Zij meenden, dat het niet mogelijk is, in deze materie zuivere vormvoorschriften te geven, welke niet voor de materiele beoordeeling der gegevens beslissend zullen zijn, terwijl anderzijds, voor zoover hun bekend, bij de toepassing van artikel 28, lid 6, tot dusver nimmer de noodzakelijkheid van formeele voorschriften is gebleken.

Enkele leden opperden het denkbeeld, voor de toepassing van artikel 28 tot grondslag te nemen het gemiddelde aantal leerlingen in het tweede en derde kwartaal van het voorafgaande kalenderjaar; zij meenden, dat het aldus verkregen getal zoowel voor een groeiende als voor een afnemende school ongeveer zou overeenkomen met het getal, dat door de voorgestelde regeling zou worden gevonden. Bij toepassing van hun denkbeeld zou het leerlingenaantal reeds op 1 October bekend zijn, tijdig genoeg om bij eventueel ontslag een opzeggingstermijn van drie maanden in acht te nemen.

Vele leden betwijfelden, of deze wijze van berekening tot voldoende juiste uitkomsten zou leiden.

Ten slotte gaven eenige leden in overweging om, indien vermeerdering van het aantal teldagen noodig is, dit aantal op negen te stellen, en wel op den 15den van de maanden Januari tot en met September.

Verscheidene leden zouden het voor het onderwijs van belang achten, indien voor grootere gemeenten en voor schoolbesturen, die een zeker aantal scholen in stand houden, als grondslag kon worden genomen het gemiddelde aantal leerlingen van alle door de gemeente of het schoolbestuur in stand gehouden scholen eener zelfde soort te zamen. Wanneer voor scholen voor gewoon lager onderwijs dergelijke lichamen een leerkracht vergoed kregen voor elke 40 leerlingen, vermeerderd met zooveel hoofdenmarges als zij scholen onder hun beheer hebben, zou het totaalbedrag der vergoedingen voor het Rijk niet hooger worden, daar voor kleinere scholen — uitstervende in bepaalde oude stadswijken, groeiende in nieuwe wijken — dan afgezien werd van de mogelijkheid, die de leerlingenschaal biedt om een leerkracht vergoed te krijgen voor een aantal leerlingen, dat ver beneden de 40 ligt. Zulk een regeling zou de organisatie der scholen stabiel maken: gemeente- en schoolbesturen zouden niet meer genoopt zijn, de onvermijdelijke schommelingen in het leerlingenaantal der afzonderlijke scholen bij te houden door overplaatsing van leerlingen of onderwijzers. Ook zou de berekening van het aantal boven-tallige leerkrachten, waarvoor het bijzonder onderwijs gemeentelijke vergoeding geniet, welke berekening het totaal aantal leerlingen der gemeente reeds tot grondslag heeft, bij zulk een regeling veel logischer aansluiten. Voor gemeenten met minder dan drie volledige zesklassige scholen en voor schoolbesturen, die minder dan drie van zulke scholen in stand houden, zou de bestaande regeling per afzonderlijke school kunnen blijven gehandhaafd.

Verscheidene andere leden verzetten zich tegen dit denkbeeld, omdat dit zeker niet zou medewerken tot bezuiniging, integendeel de kosten van het Rijk zou opdrijven; ook met het oog op de rechtvaardige verdeling van de leerlingen en leerkrachten over de verschillende scholen, achtten zij het beter de scholen administratief ieder op zichzelf te beschouwen, omdat

de gemeente- en schoolbesturen de eene school wel eens beter zouden kunnen verzorgen dan de andere, hetgeen de oprichting van standenscholen zou bevorderen.

Gevraagd werd, met welke bedoeling de uitdrukking „als werkelijk schoolgaande bekend staan” is vervangen door „tot de schoolgaande bevolking behoren” en „tot de schoolbevolking behoren”. Blijkens de Memorie van Toelichting wenscht de Minister bij de schoolbevolking ook mede te rekenen de kinderen, die afwezig zijn ingevolge de gevallen bedoeld in de artikelen 12 en 16 der Leerplichtwet. Zijn hieronder begrepen niet alleen de gewettigde, maar ook de onwettige en niet verschoonbare verzuimen? Blijkbaar wenscht de Minister van de telling uit te sluiten hen, die ingevolge artikel 13 der Leerplichtwet afwezig zijn. Men meende, dat deze onderscheidingen in de wet omschreven dienen te zijn en niet mogen afhangen van het inzicht van den Minister.

Gevraagd werd, het achtste lid zoodanig aan te vullen, dat beroep op de Kroon mogelijk zij.

Men meende, dat het aan de overzichtelijkheid van dit wetsontwerp ten goede zou komen, indien de wijziging van artikel 57 na artikel XIX werd vermeld.

Artikel XI.

Verscheidene leden achtten het gewenscht, dat de belooning, aan onderwijzers toe te kennen op grond van het geven van onderwijs aan een klasse van schipperskinderen gedurende een derden schooltijd per dag, niet voor rekening van de gemeente, doch voor die van het Rijk zal komen, zooals dit reeds met de scholen voor schipperskinderen met verkorten leertijd het geval is (Brief van den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen van 25 Februari 1933, n°. 1595, afd. L.O.).

Het werd onjuist geoordeeld, dat het mogelijk zal blijven, dat een onderwijzer, die optreedt als plaatsvervanger van het hoofd der school, daarvoor geen belooning ontvangt, wanneer hij niet in het bezit van de hoofdakte is.

Artikel XII.

Ten einde ook de nalatigheid van den gemeenteraad bij het doen vervullen van de vacature van een onderwijzer, niet-schoolhoofd, onder de werking van het voorgestelde lid 7bis te brengen, gaf men in overweging, in dat lid na „zes maanden” in te voegen: „, of in een opengevallen plaats van onderwijzer niet binnen vier maanden,“.

Men gaf in overweging in den vierden regel van lid 7bis voor „vervullen” in te voegen: doen; de woorden „geschiedt deze door hen” zou men willen vervangen door: doen zij deze.

Men waardeerde, dat de Minister het euvel van overplaatsing om ontslag mogelijk te maken wil tegengaan. Gevraagd werd, of dit doel niet eveneens zou kunnen worden nagestreefd door in lid 9 niet alleen voor te schrijven overleg met den inspecteur, doch ook overleg met den onderwijzer, dien het betreft.

Andere leden konden niet inzien, waarom het voorgeschreven overleg met den inspecteur, de mogelijkheid van beroep op het Ambtenarengerecht en, na eventueel ontslag, op Gedeputeerde Staten, niet een voldoende waarborg zijn tegen irreëele overplaatsingen.

Sommige leden bepleitten een zoodanige wijziging van artikel 36, dat de benoeming, de overplaatsing en het ontslag van klassen- en vakonderwijzers door burgemeester en wethouders in plaats van door den gemeenteraad zou geschieden.

Vele andere leden achtten de benoemingen, zoowel van hoofden als van andere onderwijzers, van te veel belang, dan dat zij deze zaak aan de competentie van den raad zouden willen onttrekken.

Men achtte het gewenscht te bepalen, dat het bericht van het hoofd der school, waarvan in het achtste lid sprake is, met redenen moet zijn omkleed, zooals reeds is voorgeschreven voor het advies van den inspecteur.

Voorgesteld werd aan het negende lid toe te voegen: Van de op deze wijze tot stand gekomen lijsten van de bij voorkeur

benoembare onderwijzers wordt bij elke te vervullen plaats een drietal gegadigden toegezonden aan het hoofd der school, die omtrent dit drietal een met redenen omkleed bericht aan burgemeester en wethouders ufbrengt.

Artikel XIV.

Men gaf in overweging aan burgemeester en wethouders, in overeenstemming met den inspecteur, de bevoegdheid te geven, den termijn van drie maanden te verlengen.

Artikel XVII.

Naar aanleiding van de voorgestelde wijziging in het zevende lid van artikel 51 werd de vraag gesteld, of onder verblijf van zes maanden moet worden verstaan verblijf van zes achtereenvolgende maanden. Zoo ja, dan zou de strekking van de voorgestelde wijziging gemakkelijk kunnen worden ontgaan. Ware het niet beter te lezen: langer dan twee maanden in een kalenderjaar?

Artikel XIX.

Het voorstel tot invoeging van de artikelen 55bis en 55ter in verband met het voorgestelde artikel 101 werd door vele leden als een zeer gewenschte verbetering beschouwd.

Verscheidene andere leden erkenden, dat de tegenwoordige regeling van de vergoeding der exploitatiekosten voor het bijzonder lager onderwijs het groote bezwaar heeft, dat de schoolbesturen te laat weten, op welke bedragen zij kunnen rekenen. Deze leden betwijfelden echter, of de voorgestelde regeling dit bezwaar zou wegnemen.

Wel is waar zou door deze regeling een schoolbestuur het geraamde leerlingbedrag reeds in het begin van het jaar kennen, maar het zou er eenszins op kunnen rekenen, dit bedrag te zullen kunnen besteden. Voor de gemeentebesturen zou de voorgestelde regeling nog omslachtiger zijn dan de bestaande, terwijl de mogelijkheid van instelling van hooger beroep door elk schoolbestuur en door den hoofdinspecteur tegen het door den gemeenteraad aangenomen begrotingsbedrag — staatsrechtelijk een bedenkelijke figuur — de begroting voor groote gemeenten te lang op losse schroeven zou zetten. De in het ontworpen artikel 55ter voorgeschreven vaststellingen, tegen elk waarvan de schoolbesturen en de hoofdinspecteur in beroep kunnen komen, vorderen eveneens een bedenkelijke vermeerdering van administratieve arbeid, en het eindresultaat van dit alles is, dat de schoolbesturen toch pas lang na het verlopen van een exploitatiejaar vernemen, wat zij hadden mogen besteden.

De hier aan het woord zijnde leden meenden, dat een eenvoudiger oplossing zou worden bereikt, indien de schoolbesturen zouden kunnen beschikken over het bedrag per leerling, dat de gemeente twee jaren te voren besteedde voor het openbaar onderwijs. Dat de hoogte van dit bedrag steeds twee jaren ten achter zal zijn, achtten zij geen overwegend bezwaar, daar de schoolbesturen uiteindelijk per leerling toch dezelfde bedragen kunnen ontvangen als voor het openbaar onderwijs zijn uitgegeven. Het voordeel van een zoodanige regeling zou zijn, dat de schoolbesturen bij den aanvang van elk jaar reeds nauwkeurig zouden weten, hoeveel zij mogen besteden, terwijl de administratie van de gemeenten, ook wat de afrekening betreft, aanmerkelijk eenvoudiger zou kunnen zijn.

Indien de Kamer in beginsel aan de door den Minister voorgestelde regeling de voorkeur mocht geven, zouden daarin, naar het oordeel van de leden, wier meening hier wordt weergegeven, eenige wijzigingen moeten worden aangebracht. Buiten twijfel zal moeten worden gesteld, dat van een verhooging van het begroote leerlingbedrag door Gedeputeerde Staten slechts sprake kan zijn, wanneer dit bedrag gedurende een aantal jaren abnormaal laag is. De exploitatiekosten van het openbaar onderwijs zijn immers dikwijls sterk wisselend, zoodat het bedrag per leerling het eene jaar zeer hoog is en het daaropvolgende jaar zeer laag. In zoodanig geval zal het niet juist zijn, voor één jaar

het bedrag te verhoogen, daar de vijfjaarlijksche termijn van afrekening reeds de gelegenheid opent, de te lage uitkeering over een bepaald jaar te vergoeden door een hoogere over een volgend jaar.

Naar het oordeel van verscheidene leden wordt in de voorgestelde artikelen 55bis en 55ter te recht onderscheiden tusschen het leerlingbedrag voor scholen voor gewoon lager onderwijs en voor u.l.o.-scholen. Deze leden meenden, dat het aanbeveling zou verdienen, ook voor de scholen, bedoeld in artikel 28, lid 4bis, een afzonderlijke regeling te treffen. Deze „kopscholen” zijn door haar kleiner aantal leerlingen per klas, haar geheel andere inrichting en haar belangrijk verschillend onderwijs voor de normale exploitatiekosten niet op één lijn te stellen met de scholen voor gewoon lager onderwijs; haar exploitatiekosten zijn aanzienlijk hooger en het is dus niet redelijk, deze te vermengen met die van de scholen voor gewoon lager onderwijs.

Hiertegen werd door verscheidene andere leden aangevoerd, dat een gecentraliseerd zevende leerjaar uiteraard een veel grooter aantal leerlingen telt dan een afzonderlijk zevende leerjaar en dus goedkooper is te exploiteeren. Men zou er ernstig bezwaar tegen hebben, de gecentraliseerde kopscholen in een nog meer bevoorrechte positie te brengen dan waarin artikel 28, lid 4bis, ze reeds heeft gebracht. Het bevreemdde dezen leden ten zeerste, dat hier wordt beweerd, dat concentratie de exploitatiekosten verhoogt. En het kan toch ook niet de bedoeling zijn, deze centrale scholen in de naaste toekomst op kostbare wijze in te richten en de gewone zevende leerjaren van die voordeelen verstoken te houden?

Vele leden konden niet inzien, waarom artikel 55bis alleen voorziet in de mogelijkheid van verhooging door Gedeputeerde Staten van het vastgestelde bedrag. Naar hun oordeel dient aan Gedeputeerde Staten ook de bevoegdheid tot verlaging van dat bedrag te worden toegekend, wanneer een schoolbestuur, de hoofdinspecteur, een burgemeester of gemeenteraadslid, aan wie recht van beroep zou moeten worden verleend, dit verzoekt.

Andere leden daarentegen achtten een verdere aantasting van de vrijheid der gemeenten noodig noch wenschelijk.

Gevraagd werd, waarom — met afwijking van het ontwerp-TERPSTRA — niet is bepaald, dat het besluit, bedoeld in het eerste lid van artikel 55bis, moet worden openbaar gemaakt.

Men gaf in overweging, in genoemd lid na den voorlaatsten volzin in te voegen: Indien deze schoolboeken, leermiddelen en schoolbehoefte reeds eigendom der gemeenten zijn, wordt in de begroting van inkomsten en uitgaven de daarvoor te schatten waarde opgenomen.

De term „leer- en hulpmiddelen” in dit lid werd te vaag geacht; men vroeg om een omschrijving, welke verschillende interpretatie zou uitsluiten.

Men gaf in overweging, in den aanhef van het eerste lid van artikel 55bis in plaats van „tegelijk met” te lezen: vóór of tegelijk met, omdat de vaststelling van de begroting in de groote gemeenten veel later pleegt te geschieden dan wordt verondersteld in artikel 243 der gemeentewet, dat er van uitgaat, dat Gedeputeerde Staten beslissen over de begroting vóór den aanvang van het jaar waarvoor zij moet dienen.

Men meende dat nader zal moeten worden aangegeven, welke hoofdinspecteur en inspecteur in het eerste lid van artikel 55bis bedoeld zijn.

Men achtte het gewenscht in het derde lid van artikel 55ter — op het voetspoor van het ontwerp-TERPSTRA — te bepalen, dat de in dat lid bedoelde definitieve vaststelling steeds moet plaats vinden. De schoolbesturen kunnen bezwaarlijk nagaan, of de voorloopige vaststelling door Gedeputeerde Staten is gewijzigd.

Artikel XXI.

Men kon niet aannemen, dat het de bedoeling zou zijn, dat voor de aanschaffing van een eenvoudig schoolmeubel en een onbeteekenenden verbouw of verandering van scholen, school-

meubelen, sportterreinen of een speelplaats immer een bestek zal moeten worden opgemaakt en ter goedkeuring aan den inspecteur toegezonden. Men verzocht de redactie van dit artikel met deze opvatting in overeenstemming te brengen.

Artikel XXII.

Verscheidene leden verklaarden zich met de voorgestelde wijziging van artikel 73 te kunnen vereenigen.

Naar het oordeel van andere leden is het voorgestelde tweede lid van artikel 73 veel te ruim gesteld: het stelt de mogelijkheid van stichting van kleine scholen afhankelijk van de Kroon. Volgens de Memorie van Toelichting bedoelt de voorgestelde wijziging uitsluitend een vereenvoudiging, het doen wegvallen van enkele beperkingen, welke goeddeels geen reële betekenis hebben. Dit kan, naar het oordeel van deze leden, niet gezegd worden van de grens van 25 leerlingen. Daardoor wordt immers — te recht — het stichten van te kleine scholen verhinderd.

Verscheidenen van deze leden voerden bovendien als bezwaar aan, dat de voorgestelde wijziging verder gaat dan de beperkte strekking van dit wetsontwerp.

Artikel XXIII.

Verscheidene leden achtten de hier voorgestelde toevoeging te ver gaand. Zij geeft aan de schoolbesturen een vrijbrief om alle kosten, die met de stichting of verbouwing van een school in verband zijn te brengen, bij voorbeeld de kosten van het sluiten van een leening voor het bijeenbrengen van de waarborgsom, aan de gemeente in rekening te brengen.

Verscheidene andere leden betuigden daarentegen hun instemming met deze toevoeging. Intusschen zouden zij gaarne vernemen, wanneer de afrekening in het in de Memorie van Toelichting genoemde geval moet plaats vinden.

Artikel XXV.

Opgemerkt werd, dat de voorgestelde wijziging er toe leidt, dat het voorafgaand overleg, bedoeld in het eerste lid van artikel 77, vereischt wordt ook voor de aanschaffing van schoolmeubelen. Men meende, dat hierdoor de vlotte gang van zaken op de bijzondere scholen onnoodig zal worden geremd.

Ook de overeenkomstige toepassing van het tweede lid van artikel 77 achtte men niet zonder bedenking. Kan dit niet zoo worden toegepast, dat de gemeenteraad gebruikte meubelen van de openbare aan de bijzondere scholen aanbiedt en dan voor de openbare scholen nieuwe meubelen aanschafft?

Men vestigde er de aandacht op, dat artikel 73 geen waarborgsom vereischt bij eenvoudige aanschaffing van schoolmeubelen, leer- en hulpmiddelen. Hoe kunnen dan echter, aldus werd gevraagd, de artikelen 79 en 80, lid 1, in deze gevallen overeenkomstig worden toegepast? De strekking van de voorgestelde wijziging kan toch niet zijn, dat bij elke aanschaffing van schoolmeubelen, leer- en hulpmiddelen langs den weg van artikel 72 een kleine waarborgsom moet worden gestort? Men kan toch geen administratie gaan voeren voor de berekening van de rente van enkele guldens of minder.

Artikel XXVI.

De voorgestelde wijziging van het eerste lid van artikel 86 werd algemeen als een verbetering beschouwd. Verscheidene leden vroegen evenwel, waarom niet is gevolgd de in het wetsontwerp van Minister TERPSTRA voorgestelde regeling (nieuw artikel 89), waarbij werd uitgegaan van een gemiddeld kostenbedrag per leslokaal. Daardoor zou zijn voorzien ook in andere gevallen, waarover de vergoeding zich behoort uit te strekken, zooals de kosten van verandering der inrichting van het gebouw en van aanschaffing van schoolmeubelen, terwijl ook een vergoeding zou kunnen worden gevorderd, indien een schoolgebouw in bruikleen ter beschikking van het schoolbestuur is gesteld.

Hoewel zij ook de in het vierde lid van artikel 86 voorgestelde wijziging als een verbetering beschouwden, zouden verscheidene leden de voorkeur geven aan een regeling, waarbij de kosten van leerlingen, die in een voogdijgesticht of een dergelijke inrichting zijn ondergebracht, niet komen ten laste van de gemeenten, waar de kinderen woonden voor zij in het gesticht werden opgenomen, zeker niet, wanneer de ouders daar niet meer wonen. De kosten van de hier genoemde kinderen zouden deze leden dan ook ten laste van het Rijk willen brengen.

Andere leden vroegen, waarom niet als woonplaats geldt de gemeente, waar de vader of, bij diens ontstentenis, de moeder woont, en bij weezen, de gemeente, waar de wees woont. Aldus zouden worden ontzien de gemeenten, waar de vereeniging-voogd is gevestigd, alsook de oude gemeenten, in de gevallen, waarin de vader of de moeder zijn verhuisd.

Artikel XXVII.

Het was velen leden niet duidelijk, waarom Rijksambtenaren, ook wanneer zij niet krachtens hun ambt toezicht of contrôle uitoefenen over scholen, geen lid zouden mogen zijn van een commissie van beroep. Deze uitsluiting van tal van bekwaame personen als, bij voorbeeld, rechters en hoogleeraren, wordt in de Memorie van Toelichting niet nader gemotiveerd.

Sommige leden meenden, dat er veeleer aanleiding is, de vrijgestelden van vakvereeningen uit deze commissies te weren.

Artikel XXX.

Verscheidene leden achtten het gewenscht, dat in de voorgestelde artikelen 101 en 101bis onderscheiden worde tusschen de scholen voor gewoon lager onderwijs, die voor u.l.o. en die, bedoeld in artikel 28, lid 4bis.

Verscheidene andere leden hadden daartegen bezwaar.

Artikel 101.

Verscheidene leden gaven in overweging te bepalen, dat tot de in het eerste lid bedoelde kosten niet worden gerekend die, welke betreffende rente van in een of anderen vorm opgenomen gelden. Hierbij brachten zij in herinnering, dat de Kroon bij de besluiten van 2 December 1927, n°. 17, en 22 Februari 1934, n°. 23, heeft beslist, dat de rente voor kasgeld, door het schoolbestuur ten behoeve van de exploitatie der school opgenomen, geacht moet worden te strekken ter bevordering van den goeden gang van het onderwijs en derhalve voor vergoeding in aanmerking komt. Deze uitspraak, aldus de leden, hier aan het woord, heeft de gemeentebesturen voor de niet uitvoerbare taak gesteld, bij het onderzoek der bescheiden, die door de schoolbesturen zijn ingezonden ter staving van de gedane uitgaven, na te gaan, welk deel van de uitgaven voor rente inderdaad betrekking heeft op kasvoorschotten, opgenomen voor het betalen van salarissen en exploitatiekosten. Het is menigmaal ondoenlijk nauwkeurig vast te stellen, welk deel van de betaalde rente voor vergoeding in aanmerking komt, doordat de leeningen der schoolbesturen vaak voor verschillende doeleinden zijn uitgegeven. De gemeenten loopen derhalve de kans, sommige uitgaven dubbel te vergoeden, bij voorbeeld rente van een gestorte waarborgsom en rente van de leening, aangegaan voor het betalen van die som.

Nu onder de gewijzigde bepalingen het opnemen van kasvoorschotten nagenoeg niet meer noodig zal zijn, dient in de wet te worden vastgelegd, dat rente van opgenomen gelden niet vergoed wordt.

Vele andere leden voerden hiertegen aan, dat het hoogst onredelijk zou zijn, wanneer de besturen, voor zoover zij alsnog genoodzaakt zijn gelden op te nemen voor verplichte uitgaven, waarvoor geen of niet voldoende voorschot uit de publieke kassen wordt verstrekt, de daarover verschuldigde rente niet uit de vergoeding van artikel 101 zouden mogen bestrijden. Ook volgens de jurisprudentie moeten de besturen voor deze

rentebetaling de noodige bewijzen overleggen. Wanneer vergoeding van deze uitgaven redelijk is, dient men niet op grond van den voor de besturen moeilijken bewijslast onredelijk te worden. Op grond van welke gewijzigde bepalingen het opnemen van kasvoorschotten nagenoeg niet meer noodig zal zijn, konden de hier aan het woord zijnde leden niet inzien.

Men zou het gewenscht achten, indien aan het slot van het tweede lid naast de straatbelasting ook de rioolbelasting en de belasting op de verzekering tegen brandschade werden vermeld.

Gevraagd werd, waarom in het voorgestelde vijfde lid niet de aan de werkelijkheid aansluitende redactie van het vijfde lid van artikel 109 ontwerp-TERPSTRA wordt gevolgd, in stede van de voorgestelde fictie, dat er wel openbare scholen zouden bestaan.

In tweeërlei opzicht werd aangedrongen op verruiming van het voorgestelde zesde lid. Sommige leden achtten het gewenscht, dat de vergoeding zal worden berekend naar het gemiddeld aantal leerlingen van de scholen, zoowel voor gewoon als voor uitgebreid lager onderwijs, welke onder hetzelfde bestuur staan. Hierbij dachten zij, onder meer, aan het niet zeldzame geval, dat deze beide schooltypen onder één hoofd gesteld en in hetzelfde gebouw gevestigd zijn. Deze scholen vormen feitelijk een eenheid. Splitsing van uitgaven en vergoedingen levert tal van bezwaren op. De hier aan het woord zijnde leden drongen er derhalve op aan, dat op het voetspoor van het ontwerp-TERPSTRA (artikel 109, lid 6, van dat ontwerp) de woorden „van elk dier soorten van scholen” zouden worden vervangen door: van die scholen te zamen.

Sommige andere leden zouden de voorgestelde wijze van berekening niet willen beperken tot het gemiddeld aantal leerlingen van de scholen van één vereeniging of instelling, doch zouden de mogelijkheid willen openen, dat deze berekening zich uitstrekt over meer dan één vereeniging of instelling. Zij meenden, dat hiertegen geen bezwaar zou bestaan, mits telkens vóór een vijfjarige periode van een dergelijke groepeerings kennis werd gegeven.

Voorgesteld werd, aan het zevende lid toe te voegen: Schoolgelden, die na het vaststellen der vergoeding oninvorderbaar worden verklaard, worden aan het schoolbestuur gerestitueerd.

Artikel 101bis.

Omtrent het eerste lid merkten vele leden op, dat het bij de voorgestelde wijze van berekening nagenoeg nooit zal voorkomen, dat het berekende bedrag gelijk is aan het bedrag, per lesuur toegekend aan de gemeentelijke vakonderwijzers, vermenigvuldigd met het aantal lesuren, door vakonderwijzers aan de bijzondere school gegeven. Dit leidt tot hoogst ongewenschte gevolgen: het salaris per lesuur, door de vakonderwijzers der bijzondere school ontvangen, kan aanmerkelijk verschillen van dat hunner collega's aan de openbare scholen; het aantal lesuren, uit de vergoeding te bekostigen, kan voor de bijzondere school aanmerkelijk verschillen van het aantal lesuren, door de vakonderwijzers aan de openbare scholen gegeven; de bijzondere school kan genoodzaakt worden, het salaris van de vakonderwijzers uit eigen kas bij te passen. De hier aan het woord zijnde leden vertrouwden, dat de Minister alsnog in deze bezwaren zal voorzien; in elk geval dient buiten twiifel te worden gesteld, dat het salarisspeil van de vakonderwijzers aan bijzondere en openbare scholen gelijk zal zijn.

In dit verband gaven verscheidene leden als hun meening te kennen, dat, wanneer het mocht gelukken op dit punt een bevredigende regeling te vinden, ernstig zou moeten worden gezocht naar een betere oplossing in denzelfden geest van het vraagstuk van de gemeentelijke vergoeding voor boventallige onderwijzers aan bijzondere scholen; de tot heden hiervoor in de practijk gegeven oplossing, waarbij het afronden van een breukcijfer vaak leidt tot zonderlinge uitkomsten, soms ten nadeele, soms ten voordeele van de bijzondere scholen, is nog steeds een zwakke steen in onze onderwijswetgeving.

Andere leden zouden zich er niet mede kunnen vereenigen, wanneer men de thans bestaande vrijheid der schoolbesturen

om binnen het maximaal bedrag der gemeentelijke vergoeding het vakonderwijs naar eigen inzicht te regelen, zou gaan aantasten.

Van vele leden had het de aandacht getrokken, dat in het eerste lid gesproken wordt van „belooning” van vakonderwijzers in plaats van een „bedrag per lesuur”, zooals thans het geval is.

Hieromtrent merkten zij op, dat de gemeente- en schoolbesturen voor de vakonderwijzers, die onder de pensioensbepalingen vallen, behalve de „belooning” ook hebben te betalen de niet op die onderwijzers verhaalbare pensioensbijdragen. Volgens de voorgestelde regeling zouden deze pensioensbijdragen niet afzonderlijk worden vergoed. Ook voor het verhaalbare gedeelte der pensioensbijdrage, dat aangemerkt kan worden als een onderdeel der „belooning”, schijnen de besturen geen vergoeding te zullen ontvangen. De in totaal verschuldigde pensioensbijdrage pleegt immers geruimen tijd na het verstrijken van het dienstjaar te worden ingevorderd en wordt dus, formeel gesproken, in dat jaar niet uitgegeven. De leden, hier aan het woord, drongen aan op een zoodanige aanvulling van dit artikel, dat bij de vaststelling van het hier bedoelde bedrag per leerling in de rekening wordt opgenomen het bedrag der voor de vakonderwijzers aan het Rijk verschuldigde pensioensbijdragen.

Gevraagd werd, of het niet juist zou zijn, in het tweede lid te verwijzen naar artikel 101, eerste lid, in plaats van naar artikel 97, eerste lid.

De in het vierde lid voorgestelde wijze van berekening konden verscheidene leden niet bewonderen. Zooals dit lid zal luiden, zal aan het bestuur eener bijzondere school bij voorbeeld over 1938 een vergoeding worden toegekend naar het gemiddeld aantal leerlingen dier school over 1937, berekend volgens de uitgaven der openbare lagere scholen over 1937, gedeeld door het gemiddeld aantal leerlingen der openbare lagere scholen over 1936. Deze wijze van berekening schept onjuiste verhoudingen, omdat daarbij drie kalenderjaren zijn betrokken, terwijl met een niet bestaan hebbend gemiddeld bedrag wordt gerekend. Naar het oordeel van de hier aan het woord zijnde leden ware het beter, in de wet uitdrukkelijk vast te leggen, dat het bedrag der gemeentelijke vergoeding wordt vastgesteld op het werkelijk per leerling in een zeker jaar uitgegeven bedrag, waartoe het totaalbedrag der gemeentelijke uitgaven voor vakonderwijzers over zeker jaar zou moeten worden gedeeld door het gemiddeld aantal leerlingen der openbare scholen over hetzelfde jaar.

Verscheidene leden misten ongaarne in artikel 101bis een bepaling analoog aan die van het voorgestelde zesde lid van artikel 101.

Verscheidene leden vroegen, of de regeling, vervat in de voorgestelde leden 7 en 8 — een regeling, die hun instemming had — niet uitgebreid kon worden tot andere dan de zoogenaamde eenmansscholen; ook op tweemansscholen kan het onvermijdelijk zijn een vakonderwijzeres aan te stellen voor de vrouwelijke handwerken.

Opgemerkt werd, dat in het zevende en achtste lid ten onrechte ontbreekt de bepaling, dat het getal van 41 leerlingen wordt bepaald volgens den maatstaf van artikel 28.

Gevraagd werd, waarom de Minister in het achtste lid een andere regeling voorstelt dan die van het ontwerp-TERPSTRA.

Artikel XXXII.

In navolging van het overeenkomstige voorgestelde artikel 110 van het gewijzigde ontwerp-TERPSTRA gaven sommige leden aan de data 1 Mei en 1 October de voorkeur boven 1 April en 1 December.

Men achtte het noodzakelijk, althans gewenscht, ook hier rekening te houden met het zesde lid van het voorgestelde artikel 101, zoodat een groep scholen ook voor de uitgaven als een geheel wordt beschouwd.

Gevraagd werd, of onder „vergoeding” in het tweede lid van artikel 103 moet worden verstaan het bedrag, bedoeld in artikel 55bis, vermenigvuldigd met het gemiddeld getal leerlingen vol-

gens den maatstaf van artikel 28, dan wel of daaronder te verstaan is het bedrag per leerling, dat werkelijk is uitgegeven, en waarvan sprake is in artikel 55ter, lid 1 onder a.

Artikel XXXIV.

Gevraagd werd, of bij deze gelegenheid niet tevens kan worden voldaan aan het grondwettelijk voorschrift, dat de voorwaarden bij de wet geregeld moeten worden.

Artikel XXXV.

Sommige leden hadden bezwaar tegen de beoogde uitbreiding van het vak handenarbeid met het oog op de daaraan verbonden kosten en de overlading van het programma.

Artikel XXXVII.

Gevraagd werd, of onder de regelen, door den gemeenteraad vast te stellen voor het toelaten van kweekelingen, ook regelen omtrent de bezoldiging zijn te verstaan en, zoo ja, hoe de gemeentelijke uitgaven uit dezen hoofde in overeenkomstige gevallen aan het bijzonder onderwijs ten goede komen.

Men achtte het gewenscht, dat deze regelen niet alleen aan den inspecteur, maar ook aan het hoofd van de school worden medegedeeld.

Artikel XXXVIII.

Met het oog op de rechtmatige belangen van degenen, die zich voor de hoofdakten hebben bekwaamd, betreurden sommige leden, dat de Minister voorstelt te doen vervallen de bepaling, dat aan bepaalde scholen een zeker aantal hoofdakbezitters als onderwijzers verbonden moet zijn.

Artikel XL.

Gaarne zou men nader vernemen, met het oog op welke geschillen de Minister deze invoeging noodzakelijk acht. Is het wellicht de bedoeling, dat van de beslissing van de commissie van schatters, bedoeld in het toepasselijk verklaarde artikel 85, beroep mogelijk zal zijn op Gedeputeerde Staten?

Aangegeven dient te worden, aldus werd opgemerkt, wie de beslissing van Gedeputeerde Staten kunnen inroepen en binnen welken termijn. Bovendien moeten geen procedures meer gevoerd kunnen worden over verbouwingen, welke in het verleden hebben plaats gehad.

Artikel XLII.

Verscheidene leden betwijfelden, of een eenvoudige aanwijzing door den inspecteur voldoende zal zijn om openbare scholen te dwingen als „leerscholen” te fungeren. Voor het bijzonder onderwijs ontkenden zij zelfs de mogelijkheid van dezen dwang. Zij vroegen, hoe zal moeten worden gehandeld, indien gemeente- of schoolbesturen in dit opzicht hun medewerking niet willen geven.

Vele leden achtten de voorgestelde regeling volstrekt onvoldoende: daarin ontbreekt elk voorschrift omtrent het aantal uren, waarin gedurende het voorgeschreven tijdvak geoefend moet worden en omtrent de controle op de wijze waarop de onderwijzers toezicht oefenen en leiding geven. Vooral echter oordeelden deze leden den eisch van slechts een half jaar praktische bekwaming te gering. Indien deze eisch niet op ten minste twee jaren kan worden gesteld, zagen verscheidene van deze leden hem liever in het geheel niet gesteld, daar het halve jaar praktijk aan de opleiding buiten de kweekschool een onverdienden stempel van deugdelijkheid zou geven. Andere leden gingen minder ver en zouden een jaar praktijk voldoende achten.

Tegen de voorgestelde regeling werd ook bezwaar gemaakt door een aantal leden, die het vrije Staatsexamen niet wilden bemoeilijken, aangezien het Rijk genoopt zou worden nieuwe kweekscholen op te richten of meer uit te geven aan subsidies, indien het aantal geslaagden van het Staatsexamen, dat reeds is teruggelopen van 500 tot 200 per jaar, nog verder zou afnemen.

Andere leden beschouwden deze regeling als een verbetering in de opleiding der onderwijzers. Een half jaar praktijk achtten zij voldoende.

Opgemerkt werd, dat de voorgestelde bepaling, in verband met artikel 8 der wet van 1878, dat ingevolge artikel 191 der Lager-onderwijswet 1920 op de kweekelingen van toepassing is, de mogelijkheid tot het afleggen van het Staatsexamen verder belemmert dan blijkbaar in de bedoeling ligt. Genoemd artikel 8 ontzegt de bevoegdheid om als kweekeling in de school behulpzaam te zijn aan hen, die den leeftijd van 19 jaren volbracht hebben. Dientengevolge zullen in het algemeen niet tot de school worden toegelaten de abiturienten van gymnasia en inrichtingen van middelbaar onderwijs, die immers gewoonlijk dien leeftijd zullen hebben overschreden in het halfjaar, voorafgaande aan het Staatsexamen voor onderwijzer.

De eisch, dat de werkzaamheid „onmiddellijk” aan het examen zal moeten zijn voorafgegaan, werd te bezwarend geacht.

Gevraagd werd, welke inspecteur bedoeld wordt met de woorden: „een inspecteur”.

Artikel XLIII.

Daar zij, die zich in 1936 zijn gaan voorbereiden tot het Staatsexamen voor onderwijzer, niet met den eisch van artikel XLII rekening konden houden, achtte men het billijk — inzonderheid voor hen, die ouder zijn dan 19 jaren —, dat het bewijs van werkzaamheid, genoemd in artikel XLII, voor het eerst zal worden geëischt bij het in 1940 af te nemen examen.

Artikel XLIV.

Men achtte het niet juist, dat sommige leden van dit artikel in alinea's zijn verdeeld. Doorlopende nummering van de alinea's zou men beter achten.

Omtrent het tweede lid werd opgemerkt, dat voor het jaar 1937 een afzonderlijke overgangsbepaling noodig zal wezen, daar voor de meeste scholen de aflopende driejaarlijksche periode zich uitstrekt over de jaren 1934, 1935 en 1936. Als nu in 1938 de vijfjaarlijksche periode begint, is er voor het jaar 1937 geen regeling. Deze moeilijkheid ware waarschijnlijk het best op te lossen door het jaar 1937 met de drie voorafgaande jaren een overgangperiode van vier jaren te doen vormen. Gevraagd werd nog, hoe te handelen, indien 1936 het eerste jaar eener driejarige periode is.

Omtrent de tweede alinea van lid 3 werd opgemerkt, dat, indien de nieuwe vergoedingsregeling in 1938 in werking treedt, de bepaling omtrent de voorschotverleening ook reeds voor dat jaar zal moeten gelden. In verband hiermede werd de vraag gesteld, of de inwerkingtreding van het zesde, zevende en achtste lid van artikel 103 niet ten onrechte op 1939 is gesteld.

Gevraagd werd, of in de tweede alinea van het vierde lid voor „1944” niet moet worden gelezen 1943, aangezien artikel 55bis reeds in 1942 voor de vijfde maal zal zijn toegepast.

Artikel XLV.

Met het oog op de bezwaren, voor de praktijk aan hernummering van de artikelen van een wet verbonden, gaf men in overweging, daartoe eerst over te gaan bij een generale herziening van de wet volgens de lijnen van het ontwerp-TERPSTRA, die, naar men meende, ook na de thans aan de orde zijnde herziening noodig blijft.

Aldus vastgesteld den 12den Februari 1937.

VAN DIJKEN.
SURING.
THIJSSSEN.
TILANUS.
COOPS.